

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับข้าวเจ็กเซย เส้าไห่ จังหวัดสระบุรี

ณธกร อุไรรัตน์

สาขาวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ และพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อช่วยให้กลุ่มเกษตรกรมีบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ที่มีเอกลักษณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองและกลุ่มในการจัดจำหน่ายข้าว อันเป็นแนวทางเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ โดยออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ ให้มีสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

จากผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามสูงที่สุดคือบรรจุภัณฑ์แบบที่ 3 เพราะมีลักษณะแปลกตา มีความคิดสร้างสรรค์แสดงถึงความเป็นท้องถิ่นจากการใช้ถุงกระสอบ สามารถสื่อถึงความเป็นข้าวได้ดี

อีกด้วย อีกทั้งบรรจุภัณฑ์แบบที่ 3 นี้สามารถสร้างความแตกต่างชัดเจน เพิ่มมูลค่าสินค้าได้ สามารถซื้อเป็นของฝากได้ เพราะดูสวยงาม มีความร่วมสมัย ไม่เชย วัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์ก็เป็นสิ่งที่หาง่าย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปใช้ได้ต่อไปอีกด้วย

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มของผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเขยเสาให้ มีข้อเสนอแนะว่า ด้านโครงสร้างและรูปแบบของบรรจุภัณฑ์แบบที่ 3 มีความแปลกตา มีความคิดสร้างสรรค์ในการเลือกวัสดุที่สัมพันธ์กับตัวผลิตภัณฑ์ แปลกใหม่จากการที่นำถุงกระสอบมาใช้เป็นวัสดุในการทำบรรจุภัณฑ์ แต่การบรรจุค่อนข้างซับซ้อนมีหลายขั้นตอน ซึ่งในอนาคตถ้ามีการสั่งซื้อข้าวในจำนวนมากอาจทำให้เกิดปัญหาได้ ควรปรับดีไซน์สายคาดถุงกระสอบเป็นการสกรีนสายคาดบนกระสอบ เพื่อความสามารถในผลิตได้ง่ายขึ้น ออกแบบทำโลโก้ให้เป็นรูปอาแปะเจ็กเขยเพื่อสร้างการจดจำ ในส่วนการใช้ถุงกระสอบสื่อถึงความเป็นข้าวได้ดี สื่อสารวิถีวัฒนธรรมความเป็นสินค้าทางการเกษตรได้ดี ศึกษาแนวคิดการออกแบบจากที่มาของจังหวัดสระบุรี ต้นกำเนิดข้าวเจ็กเขยเสาให้ เพิ่มลงไปบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ ทำให้เกิดการจดจำและประทับใจในการนำไปเป็นของฝากในเทศกาลพิเศษต่างๆ ได้ เพราะออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีการบ่งชี้ถึงประวัติความเป็นมาของผลผลิตข้าวเจ็กเขยเสาจะช่วยให้อายุกลุ่มเกษตรกรมีผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง และกลุ่มในการจัดจำหน่ายข้าว อันเป็นแนวทางเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ็กเขยเสาให้ จังหวัดสระบุรี

คำสำคัญ : การออกแบบบรรจุภัณฑ์, บรรจุภัณฑ์, ผลิตภัณฑ์ข้าว, ข้าวเจ็กเขยเสาให้

The Appropriate Packaging Design for Jekchuy Saohai Rice of Saraburi Province, Thailand

Nathakorn Ourairat

Computer Graphics,

Faculty of Fine and Applied Arts, Dhurakij Pundit University.

ABSTRACT

The objective of the research was to investigate various design methods, elements, and executions in search of suitable packaging for the Jekchuy Saohai rice from Saraburi province. The focus of this research was not only to create a unique rice package that reflects core characteristics of the rice itself, but also to design packaging that could help increase the number of sales to enhance local rice farmers income.

The research, which included literature review, questionnaires, and in-depth expert interviews, showed that package number 3 was the most appropriate one for the rice because of the interesting design, the creative material usage, and the useful function of the packaging. Moreover, package number 3 stood out among other rice packages on the market for its contemporary approach, aesthetically pleasing design, and eco-friendly material choice. The clear and unique design of the product logo also helps to reflect the quality of the product and represents the local wisdom and way of life. The result of the research not only helped to improve the package design of Jekchuy Saohai rice from Saraburi province, but also led to the improvement of other local rice packages for a variety of types of rice from different parts of the country.

Keywords : Packaging Design, Packaging, Rice Package, Jekchuy Saohai Rice

บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยและของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความผูกพัน กับชนชาติเรามาอย่างยาวนาน ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ และเกี่ยวเนื่องกับวิถีการดำรงชีวิต ของคนไทยมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เรามักจะได้ยินคำกล่าวมาตั้งแต่เด็กๆ ว่า “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว” (หยาดฝน 2546)

ข้าวเจ๊กเขยเส้าไห้เป็นพันธุ์ข้าวเก่าแก่ของจังหวัดสระบุรี นิยมปลูกกันมาหลายร้อยปี เป็นที่ติดใจในเรื่องรสชาติและความหอมฉ่ำของเมล็ดข้าว จนได้ชื่อว่าเป็นข้าวที่ดีที่สุดของกลุ่มแม่น้ำป่าสัก จังหวัดสระบุรี เป็นข้าวนาปีเพาะปลูกได้ปีละหนึ่งครั้ง (ปลูกวันแม่เกี่ยววันพ่อ) ข้อดีของข้าวพันธุ์นี้ก็คือ เป็นข้าวที่ทนทานต่อสภาพแวดล้อม มีลำต้นสูง แข็งแรง ทนต่อศัตรูพืชและวัชพืช ไม่ต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมี จึงสามารถผลิตเป็นข้าวอินทรีย์ได้ เป็นข้าวที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าวชนิดนี้เมื่อหุงสุกข้าวจะร่วนเป็นตัวไม่เกาะเป็นก้อน หุงขึ้นหม้อ ข้าวสุกจะนุ่ม ไม่แข็งกระด้าง ข้าวไม่บูดง่ายเมื่อทิ้งไว้นาน จึงเหมาะสำหรับนำมาเป็นข้าวราดแกง แต่เมื่ออยู่สืบกว่าปีที่ผ่านมาข้าวพันธุ์นี้ได้สูญหายไปจากแปลงข้าวของจังหวัดสระบุรี สืบเนื่องมาจากเมื่อประมาณยี่สิบปีที่แล้วทางรัฐบาลได้นำพันธุ์ข้าว ก.ข. มาแนะนำให้เกษตรกรปลูก ซึ่งก็ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นพันธุ์ข้าวที่ปลูกง่าย มีผลผลิตต่อไร่สูง ขายได้ราคา เป็นที่ต้องการของตลาดและที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง สามารถปลูกได้ 2 ครั้งต่อปี ซึ่งต่างจากข้าวเส้าไห้ที่ปลูกได้เพียงปีละครั้ง ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ในเวลานั้นหันไปปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข. กันหมด (สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว, ม.ป.ป.)

ภาพที่ 1 ทุ่งนาปลูกข้าวเจ้าเขยเสาไห้ ภาพที่ 2 รวงข้าวเจ้าเขย ภาพที่ 3 การลงแขกเกี่ยวข้าว
ที่ตำบลหนองควายโซ จังหวัดสระบุรี

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้มีเกษตรกรจังหวัดและเกษตรกรบางส่วนที่ประสบปัญหาจากโครงการจำนำข้าวของรัฐบาล ได้เห็นความสำคัญของข้าวเจ้าเขยเสาไห้ จึงได้ร่วมกันพลิกฟื้นข้าวชนิดนี้ขึ้นมาปลูกใหม่เพราะเล็งเห็นศักยภาพที่ดีของข้าวพันธุ์นี้ และได้แนะนำให้เกษตรกรไปปลูก ซึ่งข้าวพันธุ์นี้นอกจากจะปลูกได้ดีในแปลงนาหลายอำเภอของจังหวัดสระบุรีเท่านั้นแล้ว ข้าวพันธุ์นี้ยังมีต้นทุนการปลูกต่ำ ถ้าเทียบกับข้าวพันธุ์ ก.ข. ซึ่งปลูกกันทั่วประเทศ ถึงแม้จะปลูกได้แค่ปีละหนึ่งครั้ง แต่ถ้าหักต้นทุนที่ต่ำกว่าออกไปแล้ว (ค่าปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช) ประกอบกับคู่แข่งที่ยังน้อยทำให้เหลือกำไรจากการปลูกข้าวพันธุ์นี้สูง แต่เนื่องจากในปัจจุบันจำนวนการปลูกต่อไร่ในจังหวัดสระบุรียังต่ำอยู่ เกษตรกรเองยังไม่แน่ใจว่าจะมีตลาดรองรับหรือไม่ อาจเป็นเพราะมีผู้รู้ว่าข้าวพันธุ์นี้ กลับมาปลูกแล้วน้อย และรูปแบบทั้งตัวแบรนด์ข้าวเจ้าเขยเสาไห้เองที่ยังขาดการพัฒนา อีกทั้ง ภาพลักษณ์ของตัวบรรจุภัณฑ์สินค้าที่ยังดูไม่น่าเชื่อถือ ขาดเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่เหมาะสมเป็นสินค้าในระดับพรีเมียม (สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว, ม.ป.ป.)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้เองจึงเป็นที่มาของการเข้าไปพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวเจ้าเขย เสาไห้ โดยคณะศิลปกรรม

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้ร่วมกับเกษตรจังหวัดสระบุรี ร่วมกันปรับปรุงภาพลักษณ์ของข้าวพันธุ์ดังกล่าวให้มีความน่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภคเพื่อที่จะช่วยส่งผลให้เกษตรกรที่ยังไม่แน่ใจในข้าวพันธุ์นี้ หันมาปลูกข้าวเจ้าเกษตราให้ ให้มีผลผลิตสูงขึ้น เพื่อเป็นรูปแบบเกษตรกรเข้มแข็ง ชุมชนยั่งยืน ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ข้าวเจ้าเกษตราให้
2. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวนี้ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบ และมีความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นมากขึ้น
3. เพื่อสำรวจความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายผู้บริโภคข้าวถุง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ผลิตข้าวต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

การออกแบบบรรจุภัณฑ์จะช่วยให้กลุ่มเกษตรกรมีผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง และกลุ่มในการจัดจำหน่ายข้าว อันเป็นแนวทางเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว เจ้าเกษตราให้ จังหวัดสระบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าว เอี่ยม ทองดี (2538) ได้ระบุว่าคนไทยอาศัยข้าวเป็นอาหารหลักมาตั้งแต่โบราณ และการปลูกข้าวได้เป็นวิถีการดำรงชีวิตตลอดมา จากสาเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้ประชาชนตระกูลไท – ลาว ได้สร้างวีรบุรุษทางวัฒนธรรม (Culture Hero) ด้านข้าวของตนเองขึ้นมาที่เรียกว่า ปู่ลางเซิง ในพงศาวดารล้านช้าง ได้ระบุว่าหลังจากที่สภาพน้ำท่วมโลกได้เหือดแห้งไป พื้นดินก็ได้ให้กำเนิดเครื่องมือทำนํ้าและมนุษย์ขึ้นมา ปู่ลางเซิงก็ได้สอนมนุษย์ให้ทำไร่นาเป็นวิถีเลี้ยงชีพตลอดมา

ข้าวเป็นธัญญาหารที่สำคัญที่สุดของคนไทย เป็นสายใยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความราบรื่นในการดำรงชีวิตภายใต้สมดุลของสภาพธรรมชาติ และจากการที่ข้าวเป็นสายใยในการร้อยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เอง จึงก่อให้เกิดการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (เอี่ยม 2538) ติดต่อกันมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน

ข้าวเจ๊กเซยเส้าไห้ เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ปลูกบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดสระบุรี มายาวนานกว่า 200 ปี ประชากรในพื้นที่ประกอบอาชีพทำนา รับจ้าง และค้าขาย อำเภอสรรคบุรีเป็นแหล่งเศรษฐกิจใหญ่ของจังหวัด เป็นแหล่งชุมชนค้าขายสินค้าเกษตร โดยเฉพาะบริเวณท่าเจ๊กเซย พ่อค้าชาวจีนที่มีน้องชายชื่อเจ๊กเซย ผู้ซึ่งดูแลควบคุมการแลกเปลี่ยนค้าและสนใจข้าวพันธุ์กันจู้ จึงแนะนำให้ชาวนาปลูกและนำมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นๆ จนเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ต่อมา

ชาวนาจึงเรียกข้าวพันธุ์นี้ว่า ข้าวเจ๊กเขย ดังนั้น ข้าวเจ๊กเขย เส้าไห้ จึงเป็นข้าวที่มีประวัติสื่อถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน การเกื้อกูลกันของกลุ่มชนต่างชาติ และคนไทยเชื้อสายจีนในแถบลุ่มน้ำป่าสักและวิถีเกษตรกรรมในอดีตที่สื่อถึงวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตมาจวบจนปัจจุบัน คุณค่าทางโภชนาการ ข้าวกล้อง 100 กรัม ประกอบด้วย ไนอาซีน 5.80 มิลลิกรัม โทโคฟีนิล 0.09 มิลลิกรัม โทโคไตรอีนอล 0.04 มิลลิกรัม และโอริซานอล 0.11 มิลลิกรัม ซึ่งเป็นข้อมูลจากสำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว (กรมทรัพย์สินทางปัญญา 2551)

ภาพที่ 4 คลองส่งน้ำเข้าข้าว

ภาพที่ 5 สัมภาษณ์ชาวนา

ภาพที่ 6 สัมภาษณ์ผู้ผลิตข้าว
(ผู้ประกอบการค้าข้าว)
ที่จังหวัดสระบุรี

ข้าวเจ๊กเขยเส้าไห้ หมายถึง ข้าวที่ได้จากการแปรรูปข้าวเปลือก พันธุ์เจ๊กเขย ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองและเป็นข้าวเจ้าไวต่อช่วงแสงปลูกในฤดูนาปี ในพื้นที่อำเภอเส้าไห้ อำเภอเมือง อำเภอหนองแซง อำเภอวิหารแดง อำเภอหนองแค อำเภอหนองโดน และกิ่งอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี เมื่อหุงสุกจะร่วนเป็นตัวไม่เกาะกันเป็นก้อน หุงขึ้นหม้อ ข้าวสุกจะนุ่ม ไม่แฉะ ไม่แข็งกระด้าง ไม่เหนียว และ ไม่ยุบตัวเมื่อเป็นข้าวราดแกง ไม่บูดง่ายแม้ทิ้งไว้เย็นข้ามวัน ข้าวเก่าเมื่อนำมาหุงไม่มีกลิ่นสาบ

ข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองของ อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดปทุมธานี ได้เริ่มต้นปรับปรุงพันธุ์ในฤดูนาปี 2545 โดยเก็บรวบรวมพันธุ์จากแปลงเกษตรกรใน จังหวัดสระบุรี จำนวน 34 ตัวอย่างพันธุ์ ทำการปลูกคัดเลือกแบบหมู่ (mass selection) ได้สายพันธุ์ PTTC02019 แล้วคัดเลือกสายพันธุ์บริสุทธิ์ (pure line selection) จนได้สายพันธุ์บริสุทธิ์ PTTC1-02019 ในฤดูนาปี 2546 ปลูกทดสอบผลผลิตในแปลงเกษตรกร ทดสอบปฏิกิริยาต่อโรคและแมลงที่สำคัญ ทดสอบการตอบสนองต่อปุ๋ยไนโตรเจน วิเคราะห์คุณภาพเมล็ดทางกายภาพและเคมีพบว่า ข้าวพันธุ์นี้เป็นข้าวเจ้าไวต่อช่วงแสง มีความสูงเฉลี่ย 160 - 170 เซนติเมตร ทรงกอตั้ง ใบสีเขียว ใบธงหักลง คอรวงยาว ระยะพักตัวของเมล็ดพันธุ์ประมาณ 6 - 7 สัปดาห์ แหล่งข้าวที่ปลูกพันธุ์เจ๊กเซย ที่มีคุณภาพและสร้างชื่อเสียงในด้านคุณภาพของข้าวเสาไห้ อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ของอำเภอเสาไห้ และแนวคิดที่ติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอหนองแซง อำเภอหนองแค อำเภอวิหารแดง อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

ลักษณะข้าวพันธุ์เจ๊กเซยเป็นข้าวที่ไวต่อแสง ออกดอกวันที่ 5 - 10 พฤศจิกายน มีความสูงประมาณ 160 เซนติเมตร คอรวงยาว รวงข้าวมีความยาวเฉลี่ย 33 เซนติเมตร ระบุถึง เป็นข้าวเมล็ดยาวน้ำหนักดี สีของกาบใบมี 2 ลักษณะ คือ เจ๊กเซยกาบใบไม้สีม่วง และเจ๊กเซยกาบใบสีเขียว ระยะเวลาปลูกข้าวเริ่มจากเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนสิงหาคม เป็นช่วงที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกเป็นช่วงฝนตกประมาณ 91 วัน จากจำนวนวันตกตลอดปี 108 วัน เก็บเกี่ยวในเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคมที่มีอากาศแห้ง ทำให้ข้าวมีคุณภาพ

ปัจจุบันการบรรจุภัณฑ์มีบทบาทต่อผลิตภัณฑ์ทุกชนิดทั้งในด้านผู้ผลิต ผู้บรรจุภัณฑ์ ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภค การผลิตภาชนะบรรจุต่างๆ เช่น กล่อง ขวด วัสดุอุปกรณ์เพื่อรักษาคุณภาพของสินค้าตลอดจนเครื่องจักร เครื่องกลที่ช่วยในการบรรจุภัณฑ์ล้วนแล้วแต่ได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นผู้นำทางการค้าขายทั่วโลกต่างก็แข่งขันกันอย่างจริงจังในด้านการค้นหาแบบวิธีการใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการขายผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์จึงนับว่าเป็นส่วนมีความสำคัญ

ภาพที่ 7 ข้าวสารเจ๊กเซยเสาไห้

ภาพที่ 8 การตรวจสอบพันธุ์ข้าวเจ๊กเซยเสาไห้

ภาพที่ 9 ตราบรรจุภัณฑ์ข้าวของผู้ประกอบการค้าข้าว ที่จังหวัดสระบุรี

การบรรจุภัณฑ์นอกจากจะมีความสำคัญในการรักษาคุณภาพของสินค้าให้คงทนและไม่เสื่อมสภาพได้ง่ายแล้ว ยังมีความสำคัญในทางการตลาด การบรรจุภัณฑ์นั้นว่ามีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาการบรรจุภัณฑ์ได้กลายมาเป็นกิจการที่สำคัญทางธุรกิจ ทั้งนี้ เพราะผลิตภัณฑ์ต่างๆ ต้องเผชิญกับคู่แข่งในทุกด้าน การพัฒนาการบรรจุภัณฑ์และการหีบห่อได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่จบสิ้น ทำให้ผู้บริหารกิจการต้องให้ความสนใจเพื่อโอกาสด้านการจัดจำหน่ายในการเสนอรูปร่างของบรรจุภัณฑ์ที่ดี และพบว่า

มีวัตถุดิบใหม่ที่นำมาแทนวัตถุดิบเก่าเพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ใช้งานและช่วยเพิ่มยอดขาย

บรรจุกุณธ์คือ วัสดุห่อหุ้ม ปกป้อง คั้มครองสินค้าให้มีคุณลักษณะและคุณสมบัติเหมือนเดิมมากที่สุด ตั้งแต่แหล่งผลิตจนถึงผู้ใช้ ยังทำหน้าที่ให้ข้อมูลสินค้าและนำเสนอสินค้าให้สวยงามเพื่อดึงดูดใจผู้บริโภค บรรจุกุณธ์จึงได้รับการขนานนามว่าเป็น เซลแมนเงียบ (Silent Salesman) ทำหน้าที่เหมือนบุคคลที่ตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับสินค้า เปิดโอกาสให้เห็นและสัมผัสสินค้าภายในกล่อง มีความสวยงามโดดเด่น และสะดวกในการจัดเรียงชั้นเพื่อเป็นการเชื้อเชิญผู้บริโภค การออกแบบบรรจุกุณธ์จึงต้องคำนึงถึงลักษณะโครงสร้าง บรรจุกุณธ์ที่แข็งแรง รูปทรงเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการผลิตเชิงอุตสาหกรรม รวมถึงระบุข้อมูลสินค้าและกราฟิกที่สวยงามบนบรรจุกุณธ์ เพื่อสื่อสารและสร้างภาพพจน์ให้แก่สินค้าและผู้บริโภค (ศักดิ์ชัย 2553, 31-33)

ทฤษฎีการออกแบบบรรจุกุณธ์ เพื่อเป็นการหาองค์ประกอบหลักและรูปแบบของการออกแบบบรรจุกุณธ์ที่มีความเหมาะสม เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทฤษฎีที่ใช้ คือ

1. ทฤษฎีองค์ประกอบเลขคณิตบนบรรจุกุณธ์ ใช้ในการจำแนกเลขคณิตบนบรรจุกุณธ์ที่กลุ่มตัวอย่างออกเป็นหัวข้อย่อย ตามองค์ประกอบของแต่ละประเภท ได้แก่ การจัดองค์ประกอบ สี สัญลักษณ์ ภาพ และตัวอักษร

2. หลักการออกแบบบรรจุกุณธ์ ได้มาจากการวิเคราะห์หลักการออกแบบบรรจุกุณธ์ หลักและวิธีการออกแบบบรรจุกุณธ์ ในการออกแบบบรรจุกุณธ์นั้น อาจจะแบ่งวิธีการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 การออกแบบลักษณะโครงสร้าง (Construction Design) หมายถึง วิธีการกำหนดรูปลักษณะโครงสร้างวัสดุที่ใช้ กรรมวิธีการผลิตตลอดจนการขนส่ง การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นั้น ตั้งแต่สถานที่ผลิตจนถึงมือผู้บริโภค

2.2 การออกแบบกราฟิก หรือสวดลายบนบรรจุภัณฑ์ (Graphic Design) หมายถึง วิธีการกำหนดลักษณะตลอดจนรายละเอียดของสวดลายบนบรรจุภัณฑ์ ในอันที่จะมีผลทางด้านจิตวิทยาต่อผู้บริโภค เช่น ดึงดูดความสนใจ ทราบถึงสรรพคุณ ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น เป็นการสร้างบุคลิกลักษณะพิเศษของสินค้าอันจะนำมาซึ่งความทรงจำของผู้บริโภค ทั้งหมดนี้ก็โดยอาศัยเทคนิคในการออกแบบ ข้อความโฆษณา สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายการค้าตลอดจนการให้สีสันท่างๆ ประกอบกัน จากวิธีดังกล่าวแล้ว ก่อนที่จะทำการออกแบบ ก็ต้องมีการพิจารณาและศึกษาสภาวะของตลาด อุปนิสัยของผู้บริโภครวมทั้งกลุ่มเป้าหมายของสินค้า เช่น เพศ อายุ ฐานะ การศึกษา ตลอดจนความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ของเดิมหรือคู่แข่งในตลาดความเป็นไปได้ในด้านเทคนิค การผลิต การวางจำหน่ายยอดการจำหน่ายของสินค้านี้ เพื่อจะได้วางนโยบายได้ถูกต้อง ในการที่จะออกแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปของการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ ในรูปของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เพื่อสำรวจข้อมูลต่างๆ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ชุมชนหมู่ 1 ตำบลหนองควายโซ อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการค้าข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ จำนวน 7 ราย ลูกค้าเป้าหมาย จำนวน 30 ราย และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 7 ราย ใช้วิธีการสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะบรรจุภัณฑ์เจ๊กเซยเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. แบบประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ ได้แก่ ผู้ประกอบการค้าข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ จำนวน 7 ราย
2. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อผลงานการออกแบบบรรจุข้าวเจ๊กเซยเสาไห้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 7 ราย
3. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อประเภทของผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาเป็นต้นแบบในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย จำนวน 30 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการข้าวชุมชน หมู่ 1 ตำบลหนองควายโซ อำเภอนองแซง จังหวัดสระบุรี และข้อมูลทฤษฎีเรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องเบญจรงค์ไทย โดยการสัมภาษณ์จากนักวิชาการและนักออกแบบ จากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลการออกแบบจากการสอบถามกลุ่มผู้ประกอบการข้าวเจ็กเซย เส้าไห่ ชุมชนหมู่ 1 ตำบลหนองควายโซ อำเภอนองแซง จังหวัดสระบุรี กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ตลาดค้าข้าวไทยในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ ที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่การจัดจำหน่าย ราคาสินค้า และกลุ่มผู้บริโภค รวมไปถึงจุดแข็งและจุดอ่อน สถานการณ์ได้เปรียบ และโอกาสไว้โดยใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการอ้างอิง ทิศทางการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวสารไทย ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวกับแผนการนโยบายระดับประเทศในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวสารไทย และแนวโน้มทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ข้าวสารไทย

วิธีการรวบรวมข้อมูล ได้ทำการรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารทางวิชาการ หนังสือ จากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่างๆ ข้อมูลสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ใน

เว็บไซต์ต่างๆ เพื่อค้นหางานวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลประเภทบุคคลจาก 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญข้าวเจ๊กเซยเส้าไห่ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชุมชนหมู่ 1 ตำบลหนองควายโซ อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี รวมไปถึงข้อจำกัดต่างๆ ในการออกแบบ ดังนี้

1.1. คุณสุพจน์ ต่ออาจหาญ

นายอำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี

1.2. คุณอรพรรณ บุลสถาพร

พาณิชย์จังหวัดสระบุรี

1.3. คุณสุจิน ท่องอร่าม

ประธานกลุ่มชาวนาข้าวเจ๊กเซย ตำบลหนองควายโซ

อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี

1.4. คุณประภาศรี พงษ์เมธา

นักวิชาการชำนาญการเรื่องข้าวเจ๊กเซยเส้าไห่ กรมการข้าว

1.5. นายอมรนิติ คงปรีชา

นักวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชำนาญการ กรมอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม

1.6. นางสาววันเพ็ญ อุ่ณจันทร์

ประธาน Bizclub จังหวัดสระบุรี

1.7. นางสาวปาริชาติ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบนิเทศศิลป์ โดยคัดเลือกจากกลุ่มคณาจารย์ และนักออกแบบที่มีประสบการณ์ทางด้านการสอนและการทำงานด้านเลขศิลป์ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์มาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

2.1. ดร.เพิ่มศักดิ์ สุวรรณทัต

อาจารย์ประจำภาควิชาจิตรกรรมและศิลปกรรม วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

2.2. นางสาวสวลี ศิลปวารศาสตร์

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านบรรจุภัณฑ์ กรมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

2.3. คุณเทวฤทธิ์ นาวารัตน์

Senior Designer บริษัท Bright Side Co., Ltd.

2.4. คุณพลชม เอี่ยมสำอางค์

Art Director Y&R Thailand บริษัท เดนทัสยูย้งก์ แอนด์ รูปีแคม จำกัด

2.5. คุณรุจิสา เทพมงคล

Art Director & Graphic Designer บริษัท Tomogram Studio Co.,Ltd.

2.6. คุณก่อนกาล ตินสุลานนท์

Project Designer บริษัท Graphic49 Co.,Ltd.

2.7. คุณสมชนะ กังวารจิตต์

Executive Creative Director บริษัท Prompt Design Co., Ltd.
นักออกแบบบรรจุภัณฑ์ รางวัลชนะเลิศระดับโลก ปี 2554 - 2559

3. **กลุ่มทดลอง** โดยทำการคัดเลือกประเภทของผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาเป็นต้นแบบในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยการทำแบบสอบถามไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย จำนวน 30 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

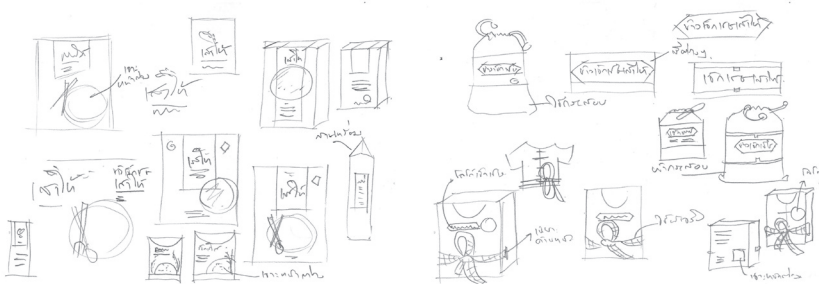
1. ข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พิจารณาประเด็นที่สำคัญ นำข้อความหรือประโยคที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน โดยมีรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบประเมิน ทำการตรวจสอบข้อมูล (Editing) โดยตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบ และแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก
3. ทำการลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วนำมาลงรหัสตามที่กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า
4. นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วมาบันทึกลงในคอมพิวเตอร์เพื่อทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Sciences)

ขั้นตอนการออกแบบ การกำหนดแนวคิด วัสดุและรูปร่างของบรรจุภัณฑ์

1. นำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์ แล้วสร้างแนวคิดหลักในการออกแบบ (Concept Design) โดยอาศัยแนวทางการออกแบบที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนของผู้ผลิตข้าวเจ็กเซยเส้าให้เพื่อนำไปพัฒนาการทำงานออกแบบในขั้นตอนไป
2. กำหนดรูปร่างและรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ ข้อดีและข้อเสียของรูปร่างบรรจุภัณฑ์นั้น โดยได้เลือกทำบรรจุภัณฑ์ข้าว จำนวน 1 กิโลกรัม เพื่อการจำหน่ายที่ตรงต่อความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมากที่สุด
3. กำหนดและเลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ การผลิต การขนส่ง การตลาด การพิมพ์ และคำนึงถึงเรื่องของบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วย ฯลฯ โดยได้กำหนดรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่จะไปนำเสนอต่อผู้ผลิตให้มีความแตกต่างเพื่อความหลากหลายในการเลือกใช้โดยมีขั้นตอนการผลิตที่แตกต่างกันไปตามแบบ

การพัฒนาแนวคิดให้เป็นรูปร่าง

นำ Concept Design และข้อกำหนดเบื้องต้นมาพัฒนาเป็น Idea Sketch หลากๆ แบบ และเลือกแบบร่างที่เหมาะสมที่สุด 4 แบบ เพื่อนำไปพัฒนาต่อ

ภาพที่ 10-11 แบบร่างงานออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ้าเจ๊กเซยเส้าไห้ทั้งสี่แบบ

แรงบันดาลใจและที่มาของอัตลักษณ์ข้าวเจ้าเจ๊กเซย เส้าไห้

ก่อนที่จะมาเป็น Idea Sketch ของงานออกแบบบรรจุภัณฑ์นี้ ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจมาจากหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น การที่ได้ลงพื้นที่ไปคลุกคลีกับชาวนาผู้ปลูกข้าวเจ้าเจ๊กเซย ทั้งวันที่ชาวนาเตรียม นาข้าว หว่านข้าว ดำนา จนถึงวันที่ชาวนาเก็บเกี่ยว ทำให้ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจในเรื่องของวิถีชีวิตของชาวนา พิธีกรรม การกินอยู่อย่างเรียบง่าย รวมไปถึงการแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ

ภาพที่ 12 เสื้อม่อฮ่อม

(ที่มา: <http://www.taveesup2011.com>)

ภาพที่ 13 กระสอบบรรจุข้าว

ภาพที่ 14 ร่วมรับประทานอาหารกับชาวนา ที่ทำขึ้นจากผลผลิตของข้าวเจ้าเขยเสาไห้

ซึ่งการลงพื้นที่ที่ตำบลหนองควายโซ อำเภอสายบุรี จังหวัดสงขลา ผู้เขียนได้สังเกตเห็นการแต่งกายเกษตรกรบางส่วนที่ยังดำรงเอกลักษณ์ดั้งเดิม โดยสวมใส่ชุดเสื้อม่อฮ่อมในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก เลยได้นำมาเป็นแรงบันดาลใจสร้างเป็นต้นแบบของภาพพื้นหลังของบรรจุภัณฑ์ในแบบที่ 4 รวมไปถึงการนำเอาผ้ากระสอบที่เป็นบรรจุภัณฑ์ดั้งเดิมของข้าว มาเป็นวัสดุหลักในการทำการออกแบบสำหรับแบบที่ 3 โดยในส่วนของแบบที่ 4 ที่เป็นเสื้อม่อฮ่อมนั้นได้คิดโดยทดลองนำเอาผ้าม่อฮ่อมมาเป็นวัสดุของบรรจุภัณฑ์ แต่ในแง่ของการผลิตแล้ว ไม่สามารถทำได้จริงเพราะต้นทุนค่อนข้างสูงและจะยุ่งยากหลายขั้นตอนการผลิตเกินไป จึงให้มีเพียงการพิมพ์สีลงบนกล่องกระดาษบรรจุ และคงไว้แต่เพียงผ้าคาดเอวที่เป็นผ้าจริงประดับไว้ด้านหน้ากล่องเพียงเท่านั้น แต่เน้นปรับสีให้ดูไม่มีดจนเกินไปดังจะเห็นได้จากต้นแบบ (แบบที่ 4) ในส่วนของการนำเอาผ้ากระสอบมาทำเป็นวัสดุของบรรจุภัณฑ์นั้น เนื่องจากผ้ากระสอบจะมีเส้นใยที่ทอหยาบๆ จึงไม่สามารถพิมพ์ลวดลายที่มีรายละเอียด

สวยงามได้ จึงต้องใช้การพิมพ์ลงบนกระดาษแล้วทำเป็นแถบคาด เพื่อนำมาคาดรอบบรรจุภัณฑ์ผ้ากระสอบ ทั้งนี้ ก็เพื่อชาวนาผู้ผลิตจะได้สะดวกและนำไปใช้ได้จริงในอนาคต ทั้งยังเป็นการใช้วัสดุเพื่อการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

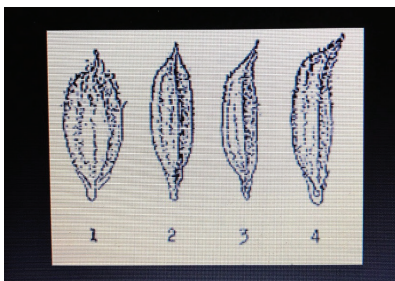
สำหรับการจัดวางตัวอักษรบนพื้นที่ใช้พื้นที่สีเข้ม ส่วนใหญ่จะเป็นตัวหนังสือสีขาวบนพื้นเข้ม เพื่อการมองเห็นที่ชัดเจนอ่านง่าย รวมไปถึงการเจาะช่องหน้าต่างเพื่อโชว์สินค้าด้านในซึ่งสำคัญมากในการทำบรรจุภัณฑ์อาหาร และขนาดของบรรจุภัณฑ์ก็ต้องพอดีกับปริมาณและขนาดของบรรจุภัณฑ์ข้าวที่อยู่ด้านใน

ภาพที่ 15 การนำสีม่อ้อมมาเป็นภาพพื้นหลังในการออกแบบบรรจุภัณฑ์

ส่วนแรงบันดาลใจที่ได้นำมาออกแบบสำหรับแบบที่ 1-2 นั้น ในแบบที่ 1 ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก ซ้อนกับซ้อม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการรับประทานอาหารหลักของคนไทย ส่วนในแบบที่ 2 นั้นก็ได้แรงบันดาลใจมาจากขนม ซึ่งผลิตขึ้นมาจากข้าวเจ็กเขยเส้าไห่ เช่น สีเขียว สีชมพูจากขนมชั้น และสีดำจากขนมเปียกปูน เป็นต้น

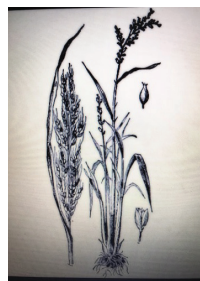
ในส่วนสำคัญลำดับต่อไป ผู้เขียนได้สังเกตรวงข้าวในเวลาที่เป็นช่วยขวนาเกี่ยว ข้าวในฤดูเก็บเกี่ยว ได้สังเกตเห็นถึงเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้าเขยเส้าให้ ที่มีเอกลักษณ์ คือ ขนาดเมล็ดค่อนข้างใหญ่ ชูลำต้นสูงกว่าข้าวพันธุ์อื่นๆ เวลาสุกเต็มที่จะมีจำนวนเมล็ดมากทำให้รวงข้าวหนักและโน้มลงเยอะ จึงเป็นที่มาในการนำเอารูปแบบของรวงข้าวเจ้าเขยเส้าให้มาเป็นตราสัญลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ข้าวชนิดนี้

ภาพที่ 16 ภาพร่างเมล็ดพันธุ์ข้าวเจ้าเขยเส้าให้

ภาพที่ 17 ภาพร่างรวงข้าวเจ้าเขยเส้าให้

ภาพที่ 18 ภาพร่างต้นข้าวเจ้าเขยเส้าให้

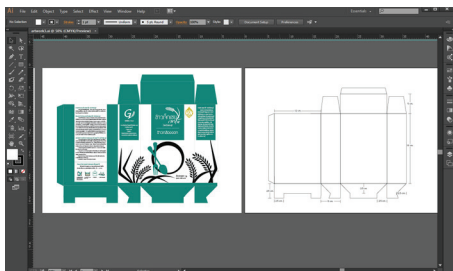
ในการออกแบบตราสัญลักษณ์ข้าวเจ้าเขยเส้าให้ ในครั้งนี้ จากการได้ศึกษา ลักษณะของข้าวและรวงข้าว จึงได้ลองร่างรูปแบบออกมาแล้วใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์จัดองค์ประกอบของเส้นและตัวอักษรต่างๆ โดยใช้ทฤษฎีของการออกแบบโดยใช้ระบบบริติมาเป็นตัวกำหนดทิศทางและความสวยงามในการจัดองค์ประกอบสร้างสรรค์ตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 19 ภาพตราสัญลักษณ์สำหรับบรรณรักษ์ชาวเจกเซยเส้าไห้ ที่ออกแบบโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ทำต้นแบบและส่งต้นแบบให้ผู้ผลิตพิจารณา

นำ Idea Sketch ที่เลือก มาจัดทำ Design โดยขยายรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ให้ทราบอย่างละเอียด ขนาดและมาตราส่วน เพื่อแสดงให้ผู้ผลิต ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ กำหนดเทคนิคและวิธีการผลิต การบรรจุ วัสดุ การประมาณราคา และสร้างแบบจำลอง (Mock Up) ที่เหมือนจริงมากที่สุดขึ้นมา จากนั้นได้ทำการลงพื้นที่อีกครั้ง เพื่อนำไปเสนอให้แก่ผู้ผลิต เพื่อรับข้อมูลตีความแก้ไขแบบในขั้นสุดท้ายต่อไป โดยในครั้งนี้ ได้เตรียมแบบสำรวจความคิดเห็นด้านการออกแบบไปให้ผู้ผลิต พร้อมต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ๊กเซยเส้าให้ 4 แบบเพื่อพิจารณา

ภาพที่ 20 การออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยใช้โปรแกรม Adobe Illustrator เพื่อกำหนดรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น

ภาพที่ 21 การนำเสนอรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ให้กับกลุ่มผู้ผลิตข้าว

การพัฒนาและแก้ไขแบบ

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาศึกษาวิเคราะห์ข้อบกพร่องต่างๆ และทำการแก้ไขก่อนนำเสนอลูกค้าเป็นครั้งสุดท้าย โดยลงลึกไปในรายละเอียดในส่วนประกอบต่างๆ

บรรจุภัณฑ์ในแบบที่ 1 จากแบบสอบถามได้มีการแนะนำและให้ข้อเสนอแนะว่า ตัวหนังสือคำว่า ข้าวเจ๊กเชยเสาไห้ มีขนาดเล็กไป ควรจะเด่นกว่านี้ และควรมีลักษณะของตัวอักษรที่เข้ากับผลิตภัณฑ์ ดังนั้นจึงมีการออกแบบให้ตัวอักษรที่ขนาดใหญ่ขึ้นตามทฤษฎีของการออกแบบกราฟฟิก ดังต่อไปนี้ อ้างอิงถึง ประจิต ทินบุตร (2531) และวรวงศ์ วรชาติพงศ์อุดม (2535) มีเรื่องของการใช้ตัวอักษรเป็นส่วนดึงดูดสายตาคือ มีลักษณะตัวอักษรแบบ Display Face เพื่อการตกแต่งหรือเน้นข้อความข่าวสารให้สามารถดึงดูดความสนใจผู้ดูผู้อ่านด้วยการใช้ขนาดรูปแบบที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษ

บรรจุภัณฑ์ในแบบที่ 2 จากคำแนะนำและข้อเสนอแนะเห็นว่ายังขาดความ

เหมาะสมในด้านการออกแบบกราฟฟิก เพราะตัวหนังสือข่าวชนิดต่างๆ เล็กเกินไป และยังอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม จึงได้ใช้ความรู้ด้านสระการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งได้เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง ที่ผู้บริโภคจะมองเห็นบนบรรจุภัณฑ์โดยได้นำชื่อของผลิตภัณฑ์ข้าวเจ๊กเซยเสาให้ ไปวางในจุดที่ได้รับความสนใจมากที่สุดคือ ด้านบนซ้ายมือ เยื้องมาด้านล่างเล็กน้อย แล้วเรียงลำดับกราฟฟิกแล้วประกอบอื่นๆ เรียงไปทางขวา ตรงมาซ้ายมือของบรรจุภัณฑ์และไปจบที่ด้านขวามือสุดตรงส่วนที่เป็นรวงข้าว ทำให้กราฟฟิกบนบรรจุภัณฑ์ชิ้นนี้ดูสวยงามลงตัวมากขึ้น

บรรจุภัณฑ์ในแบบที่ 3 ได้มีการนำผ้ากระสอบมาเย็บเป็นถุงเพื่อบรรจุข้าวที่เป็นบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและเข้ากับลักษณะของผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ตรงกับที่ (สมพงษ์ 2550, 47) กล่าวไว้ว่า บรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วเป็นส่วนสำคัญของขยะมูลฝอย วัสดุบรรจุภัณฑ์หลายชนิดย่อยสลายได้ยากตามธรรมชาติ ดังนั้น บรรจุภัณฑ์ชิ้นนี้จึงได้ตระหนักถึงบทบาทที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้คิดบรรจุภัณฑ์ที่เลือกใช้วัสดุกระสอบผ้ามาทำให้เป็นถุงบรรจุข้าวสาร ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีความเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

บรรจุภัณฑ์แบบที่ 4 การออกแบบโดยมีการนำสื่อม่อฮ่อมมาใช้พิมพ์เป็นกล่องบรรจุภัณฑ์ ทำให้การออกแบบนี้มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เพราะได้แสดงถึงภาพลักษณ์ของชาวนาผู้ผลิตข้าวเจ๊กเซยเสาให้ได้เป็นอย่างดี เป็นการสื่อให้เห็นถึงคุณค่าของข้าวที่ชาวนาผู้ผลิตได้พิถีพิถันผลิออกมา และตรงกับแนวคิดในเรื่องของทฤษฎีหน้าที่ของทัศนคติ ในเรื่องของหน้าที่ที่สื่อถึงคุณค่า (Value expressive function) จึงเป็นการสร้างค่านิยมให้กับกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

การออกแบบบรรจุภัณฑ์นี้ได้ช่วยให้กลุ่มเกษตรกรมีผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง และกลุ่มในการจัดจำหน่าย แจ็กเชยเส้าไห่ จังหวัด สระบุรี โดยมีรูปแบบที่สำเร็จแล้ว ดังนี้

แบบที่ 1

แบบที่ 2

แบบที่ 3

แบบที่ 4

ภาพที่ 22 ภาพต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวแจ็กเชยเส้าไห่ ทั้งสี่รูปแบบ

นำเสนองานครั้งสุดท้าย

ได้ทำการลงพื้นที่เป็นครั้งสุดท้ายโดยได้นำบรรจุภัณฑ์ทั้งหมดที่ได้รับการแก้ไขแล้วไปมอบให้กับผู้ผลิต พร้อมด้วย DVD Artwork เพื่อผู้ผลิตจะได้นำไปดำเนินการผลิตในบรรจุภัณฑ์จริงต่อไป

ภาพที่ 23 การนำเสนอรูปแบบของบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 24 ภาพต้นแบบของบรรจุภัณฑ์ทั้งหมด
ที่ไปนำเสนอ

การผลิตจริง

ขั้นตอนนี้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของฝ่ายผลิตในโรงงาน ที่จะต้องดำเนินการตามแบบที่นักออกแบบให้ไว้ ซึ่งทางฝ่ายผลิตจะต้องจัดเตรียมแบบแม่พิมพ์ของตัวบรรจุภัณฑ์ให้เป็นไปตามกำหนด และจะต้องสร้างบรรจุภัณฑ์จริงออกมา ก่อนจำนวนหนึ่ง เพื่อเป็นตัวอย่างในการทดสอบ ทดลองและวิเคราะห์เป็นครั้งสุดท้าย หากพบว่ามีข้อบกพร่อง ต้องรีบดำเนินการแก้ไขจึงจะดำเนินการผลิตเพื่อนำไปบรรจุและจำหน่ายในลำดับต่อไป โดยในขั้นตอนนี้ทางฝ่ายผู้ผลิตได้รับไปดำเนินการผลิตเอง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยจัดแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ เพื่อที่จะได้เห็นคุณลักษณะร่วมและคุณลักษณะที่แตกต่างกันของบรรจุภัณฑ์ที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) จากแบบสอบถาม (กัลยา 2554)

ผลการศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับทฤษฎีทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับข้าวในปัจจุบันโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร จากบทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ้ากขยเส้าให้ เพื่อแสดงหน้าที่และบทบาทของบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ้ากขยเส้าให้ และใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ดังนี้

1. **ทำหน้าที่รองรับสินค้า** (Contain) เพื่อให้สินค้าให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน หรือตามรูปร่างของภาชนะ
2. **ทำหน้าที่ป้องกัน** (Protect) บรรจุภัณฑ์ จะทำหน้าที่ป้องกันสินค้าที่บรรจุ อยู่ภายในไม่ให้บุบสลาย เสียรูป หรือเสียหายอันเกิดจากสภาพแวดล้อม
3. **ทำหน้าที่รักษา** (Preserve) โดยบรรจุภัณฑ์สามารถรักษาคุณภาพสินค้าให้ คงเดิม ตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงมือผู้บริโภค ทนทานต่อการขนย้ายขนส่ง
4. **บ่งชี้** (Identify) หรือแจ้งข้อมูล (Inform) รายละเอียดต่างๆ ของสินค้า เกี่ยวกับชนิด คุณภาพ แหล่งที่มา หรือจุดหมายปลายทางโดยหีบห่อจะแสดง ข้อมูลอย่างชัดเจน
5. **ทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจ** (Consumer Appeal) และช่วยโน้มน้าวให้ เกิดการตัดสินใจซื้อ

6. **ทำหน้าที่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added)** ให้แก่ผลิตภัณฑ์ สร้างความเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ด้วยต้นทุนที่สมเหตุสมผล

7. **ทำหน้าที่ในการแสดงตัว (Presentation)** คือ สื่อความหมาย บุคลิกภาพ ภาพพจน์ การออกแบบและสีสันท ให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ชัดเจน แสดงถึงคุณภาพ ความคุ้มค่า สร้างความมั่นใจ ต่อผู้บริโภค

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเสาให้ จากความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายภายในกลุ่มชุมชนหมู่ 1 ตำบลหนองควายโซ อำเภอนองแขวง จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่จัดจำหน่าย ราคาสินค้า และกลุ่มผู้บริโภค รวมถึงจุดอ่อนจุดแข็ง สถานการณ์ที่ได้เปรียบ และโอกาสเอาไว้โดยใช้ข้อมูลที่ได้มาจากการอ้างอิงเพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการออกแบบต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเสาให้ รวมทั้งหมด 4 แบบ แบ่งตามประเภทของข้าว ได้แก่ 1) ข้าวขาว 2) ข้าวกล้อง 3) ข้าวกล้องงอก

การออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อช่วยให้กลุ่มเกษตรกรมีผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง และกลุ่มในการจัดจำหน่ายข้าว อันเป็นแนวทางเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ็กเซยเสาให้ จังหวัดสระบุรี ดังนี้

รูปต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้
แบบที่ 1

รูปต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้
แบบที่ 2

รูปต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้
แบบที่ 3

รูปต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้
แบบที่ 4

ผลสรุปการประเมินผลด้านการพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ อำเภอหนองแสง จังหวัดสระบุรี ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการค้าข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

1. การประเมินผลสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการค้าข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ พบว่า บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ แบบที่ 4 มีความเหมาะสมเป็นอันดับ 1 (ค่าเฉลี่ย 4.42) รองลงมาเป็น บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ แบบที่ 3 (ค่าเฉลี่ย 4.24) บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ แบบที่ 1 (ค่าเฉลี่ย 4.16) และบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห้ แบบที่ 2 (ค่าเฉลี่ย 3.96) ตามลำดับ

2. การประเมินผลสำหรับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 3 มีความเหมาะสมเป็นอันดับ 1 (ค่าเฉลี่ย 4.07) รองลงมาเป็น บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 1 (ค่าเฉลี่ย 3.92) บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.74) และบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 2 (ค่าเฉลี่ย 3.32) ตามลำดับ

3. การประเมินผลสำหรับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย พบว่า บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 3 มีความเหมาะสมเป็นอันดับ 1 (ค่าเฉลี่ย 3.93) รองลงมาเป็น บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.78) บรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 2 (ค่าเฉลี่ย 3.77) และบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 1 (ค่าเฉลี่ย 3.51) ตามลำดับ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าไห่ แบบที่ 1 - 4 ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายพบว่า

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อด้านแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเซยเส้าให้ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

แบบที่ 1 	แบบที่ 2
ข้อดี - ชัดเจน ดูง่าย เห็นเมล็ดข้าวด้านใน - มีความเป็นท้องถิ่น - ชอบโลโก้แบบนี้ ให้ความรู้สึกราคาไม่แพง	ข้อดี - บรรจุภัณฑ์สีโทนสว่างน่าซื้อ - สีสดใสกระตุ้นความอยากอาหาร - ดูสวยงามให้เป็นของฝากได้
ข้อเสีย - Earth Tone น่าจะเหมาะกว่านี้ - ตำแหน่ง GI ด้านหน้ายังไม่ลงตัว - คล้ายกับสินค้าเดียวกันในท้องตลาด - ยังไม่น่าดึงดูด	ข้อเสีย - ไม่ค่อยดึงดูดให้สนใจสินค้า - เรียบง่ายไป ไม่ต่างจากสินค้าประเภทอื่น - บรรจุภัณฑ์ให้ความรู้สึกเจาจะง กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ไม่ใช่กลุ่มลูกค้าทั่วไป
แนวทางการปรับปรุงแบบที่ 1 - สร้างมูลค่าเพิ่มในการวางจำหน่ายด้วยการระบุภาษาอังกฤษด้วย - ไม่ต้องมีกราฟฟิกซ้อน-ซ้อน เพราะไม่เข้ากับผลิตภัณฑ์ - ควรสื่อถึงจังหวัดสระบุรี เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เพาะปลูก เป็นต้น - สร้างจุดขายใส่รายละเอียดของชุมชนในบรรจุภัณฑ์ - กระดาษที่ใช้ควรบอกว่า Recycle หรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือผลิตจากชุมชน	แนวทางการปรับปรุงแบบที่ 2 - อยากให้สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มผู้ผลิตข้าว

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวเจ็กเขยเส้าให้ของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

แบบที่ 3 	แบบที่ 4
ข้อดี - วัสดุที่ใช้สื่อถึงชุมชนท้องถิ่นได้ดี - สร้างความแตกต่างชัดเจน เพิ่มมูลค่าสินค้าได้ - สามารถซื้อเป็นของฝาก เพราะดูสวยงาม ไม่เขย - เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำกลับไปใช้ต่อไปอีก - ลูกค้าต่างชาติน่าจะชอบ	ข้อดี - มีความเก๋ เป็นท้องถิ่น - รูปแบบน่าดึงดูดใจ โดดเด่นกว่ายี่ห้ออื่นๆ ในท้องตลาด
ข้อเสีย - ดูธรรมดาเกินไป ไม่น่าดึงดูด - ไม่สามารถมองเห็นเมล็ดข้าวภายในได้	ข้อเสีย - ดูไม่น่ากิน - ลักษณะไม่ทันสมัย - แยกประเภทสินค้าไม่ค่อยชัดเจน - เสื่อมอยู่อย่างดูเป็นเกษตรกรชาวเหนือมากกว่าเกษตรกรภาคกลาง ยังไม่เป็นเอกลักษณ์ของชาวนาข้าวเจ็กเขย
แนวทางการปรับปรุงแบบที่ 1 - ผลากที่เป็นกระดาษไม่เข้ากับบรรจุภัณฑ์ อาจใช้ผ้าดิบ Silk Screen ข้อความลงไปแทนการใช้กระดาษ	แนวทางการปรับปรุงแบบที่ 2 - บรรจุภัณฑ์สะท้อนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดี แต่ผ้าหม้อฮ่อมที่ผูกติดอาจหลุดได้ ควรติดในลักษณะอื่นแทน - มีวงเล็บภาษาอังกฤษเพื่อขายชาวต่างชาติ

อภิปรายผล

จากการที่ศึกษาผลการประเมินที่ได้รับจากทั้ง 3 กลุ่ม (1. ผู้ประกอบการค้าข้าวเจ้ากขยเสาให้ 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และ 3. กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย) พบว่า **แบบที่ 3** ได้คะแนนจากแบบสอบถามสูงที่สุด เพราะผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า แบบที่ 3 มีลักษณะแปลกตา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเก๋ เป็นท้องถิ่น การใช้ถุงกระสอบสื่อถึงความเป็นข้าวได้ดี สื่อสารวิถีวัฒนธรรมความเป็นสินค้าทางการเกษตรได้ดี สร้างความแตกต่างชัดเจน เพิ่มมูลค่าสินค้าได้ สามารถซื้อเป็นของฝาก เพราะดูสวยงาม ไม่เชย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปใช้ต่อไปอีก

แบบที่ 4 ได้คะแนนเป็นอันดับ 2 (ยกเว้นกลุ่มผู้ประกอบการที่เห็นว่าแบบที่ 3 จะมีความเหมาะสมมากที่สุด) โดยมีความคิดเห็นว่า บรรจุภัณฑ์แบบที่ 3 นี้ใช้วัสดุที่สื่อถึงชุมชนท้องถิ่นได้ดี มีรูปแบบน่าดึงดูดใจ โดดเด่นกว่ายี่ห้ออื่นๆ ในท้องตลาด แต่มีข้อเสียคือ ดูไม่น่ากิน ลักษณะไม่ทันสมัย และแยกประเภทสินค้าไม่ค่อยชัดเจนดูไม่ค่อยเหมือนผลิตภัณฑ์อาหาร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แบบที่ 3 นี้มีความคิดสร้างสรรค์ที่ดี การออกแบบโดดเด่น เรียบง่ายและมีความชัดเจน มีการสร้างบุคลิกของแบรนด์สินค้าได้ตรงตามเนื้อหา มาก แต่ข้อเสียตรงที่ไม่เห็นสินค้าด้านใน ไม่สามารถแยกสินค้าจากสีของบรรจุภัณฑ์ได้ และผู้ผลิตก็ให้ความคิดเห็นว่าแบบที่ 4 ให้สีม่อหุ้มทึบไป ควรเจาะหน้าต่างเล็กๆ อาจอยู่ตรงคอเสื้อ และปรับช่องให้มีความกว้างเพิ่มขึ้น เพื่อให้มองเห็นข้าวในกล่องได้

แบบที่ 1 ได้คะแนนเป็นอันดับ 3 ด้านผู้ประกอบการผลิตข้าวเจ็กเซยเห็น ว่า แบบนี้ทางด้านการออกแบบกราฟิกจะไม่โดดเด่น คล้ายกับแบบอื่นๆ ในท้องตลาด ส่วนผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเห็นว่าการออกแบบดูทันสมัยดี แต่ยังไม่บ่งบอกถึงคุณลักษณะเฉพาะของข้าวเจ็กเซยได้เต็มที่ น่าจะเพิ่มภาพที่สื่อถึงความเป็นข้าวเจ็กเซยมากขึ้น และด้านของผู้ซื้อเห็นว่า บรรจุภัณฑ์แบบที่ 1 นี้ยังไม่ค่อยดึงดูดใจสนใจสินค้ามากนัก มีแบบเรียบง่ายไป ไม่ต่างจากสินค้าประเภทอื่น

แบบที่ 2 ได้คะแนนเป็นอันดับสุดท้าย ผู้ประกอบการผลิตข้าวเจ็กเซยเห็นตรงกันกับผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์และผู้บริโภคว่า บรรจุภัณฑ์แบบที่ 2 นี้มีสีสันและการจัดวางกราฟิกให้ความรู้สึกทันสมัย สะอาด ดูนุ่มนวล แต่การใช้สีและรูปแบบยังไม่ดึงดูดผู้บริโภค เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งในตลาด และมีแนวทางการปรับปรุงคือ อยากรให้สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มผู้ผลิตข้าวเจ็กเซยเส้าให้ ให้มากกว่านี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อหาเอกลักษณ์ให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเจ็กเซยเส้าให้ นั่น เป็นเรื่องที่มีความยากที่จะสามารถสรุปได้ เพราะก็มีเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ก็มีเอกลักษณ์ในลักษณะใกล้เคียงกัน ไม่มีอะไรโดดเด่นแตกต่างกันมากนัก ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น เจาะจงลึกลงไปเฉพาะที่ในเขตชุมชนหนองควายโซ อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี และบริเวณใกล้เคียงนี้ โดยผู้วิจัยอาจจะค้นพบเอกลักษณ์พื้นถิ่นในพื้นที่เพื่อพัฒนา

ให้เกิดเป็นแนวทางใหม่จากผู้วิจัยเอง เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบสร้างภาพลักษณ์ใหม่ได้ดีกว่าเดิม

2. การให้ความรู้ความเข้าใจในการผลิตบรรจุภัณฑ์อย่างง่าย ๆ สำหรับกลุ่มเกษตรกรนี้มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการผลิต ถ้าจะต้องพึ่งพาหน่วยงานราชการในการผลิตบรรจุภัณฑ์หรือไปจ้างโรงพิมพ์บรรจุภัณฑ์ก็อาจจะทำให้สูญเสียรายได้ จึงควรมีการให้ความรู้กลุ่มเกษตรกรให้สามารถเข้าใจงานออกแบบบรรจุภัณฑ์และวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์อย่างง่าย ๆ ทำได้ด้วยตนเองเพื่อลดต้นทุนการผลิตและจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

3. ควรศึกษาด้านการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย และแนวทางการเผยแพร่โฆษณาเพิ่มเติมเพื่อจะเป็นแนวทางเสริมในการศึกษาวิจัย ทั้งทางด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับข้าวเจ๊กเขยเส้าให้ให้บรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างเต็มประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

อ้างอิง

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. 2551. *ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์* ปีที่ 4 เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2554. *การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชิด ทิณบุตร. 2531. *การออกแบบบรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรพงศ์ วรชาติพงศ์อุดม. 2535. *ออกแบบกราฟิก GRAPHIC DESIGN*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. 2553. *หลักการออกแบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไวย์ลาย.
- สมพงษ์ เพื่องอารมย์. 2550. *บรรจุภัณฑ์กับการส่งออก*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว. ม.ป.ป. *ข้าวเจ้ากเขยเสาไห้ ข้าวจีไอ*. กรุงเทพฯ: กรมการข้าว.
- หยาดฝน ธัญโชติกานต์. 2546. *ข้าวอินทรีย์ ข้าวที่ดีที่สุดต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: ที ซี จี พรินต์ติ้ง.
- เอี่ยม ทองดี. 2538. *ข้าว วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มติชน.